

Pacemakerimplantatie en nazorg

In overleg met uw cardioloog krijgt u een pacemaker. In deze folder vindt u uitleg over de gang van zaken rond uw opname en de ingreep zelf. In de folder 'Pacemaker' van de Hartstichting - die u ook meekrijgt - vindt u uitleg over een pacemaker, ritmestoornissen en waarom een pacemaker nodig kan zijn.

Inbrengen pacemaker

U krijgt in overleg met uw cardioloog een pacemaker die het beste bij uw ritmestoornis past. U wordt voor de ingreep 1 nacht opgenomen. Het kan ook zijn dat u al in het ziekenhuis ligt. De pacemaker wordt onder plaatselijke verdoving in principe onder uw linkersleutelbeen ingebracht. De ingreep duurt gemiddeld 1 tot 1½ uur.

Vorbereiding op de ingreep

Voor een goed verloop van de ingreep is het belangrijk dat u de volgende instructies goed opvolgt:

- afhankelijk van het tijdstip van de ingreep komt u nuchter óf mag u nog een licht ontbijt
- als u dit met uw cardioloog afgesproken heeft, stopt u enkele dagen voor de ingreep tijdelijk met bloedverdunnende medicijnen

- verwijder eventuele nagellak
- ga op de dag van de ingreep 's ochtends onder de douche
- gebruik geen bodylotion of crème
- trek schone kleren aan
- indien nodig neemt de verpleegkundige bloed bij u af voor bloedonderzoek.

Een medewerker van de Cardiologie Polikliniek belt u om de operatiedatum door te geven. U krijgt dan ook uitleg over de voorbereiding op de ingreep. De medewerker vertelt u onder andere of en met welke bloedverdunnende medicijnen u tijdelijk moet stoppen. U kunt de instructies nog eens rustig nalezen in de opnamebrief die u daarna thuisgestuurd krijgt. Bent u al opgenomen? Dan krijgt u uitleg van de verpleegkundige.

Koorts

Heeft u de dagen voor uw opname of op de dag van uw opname koorts? Geef dit dan meteen door aan Cardiologie Polikliniek, telefoon (070) 210 2305. Als u een ontsteking of infectie heeft, kan de ingreep namelijk niet doorgaan.

Neem geen waardevolle spullen mee

Neem geen waardevolle spullen en/of veel geld mee naar het ziekenhuis. Ook sieraden kunt u beter thuislaten: u moet ze namelijk voor de ingreep afdoen. Het HagaZiekenhuis is ondanks alle voorzorgsmaatregelen niet aansprakelijk bij vermissing of diefstal van uw spullen.

De dag van de ingreep

U meldt zich op de verpleegafdeling Cardiologie op de achtste etage. U wordt daar ontvangen door een verpleegkundige. Bent u ergens allergisch of overgevoelig voor? Geef dit dan aan de verpleegkundige door.

Vorbereiding op de ingreep

De verpleegkundige bereidt u voor op de ingreep:

- u krijgt een infuusnaald in een bloedvat in uw linkerarm: dit is de kant waar de pacemaker ingebracht wordt
- er wordt bloed afgenomen voor bloedonderzoek
- als dat nodig is, scheert de verpleegkundige uw borst en verwijdert eventuele lijmresten van plakkers (elektrodes) van uw borst
- om infecties te voorkomen, krijgt u een ½ uur voor de ingreep via het infuus antibiotica
- u krijgt een operatiejasje aan: u mag verder uw schone sokken, ondergoed en een pyjama- of sportbroek aanhouden
- u gaat vlak voor de ingreep nog naar het toilet.

De ingreep

De pacemaker wordt op een speciale behandelkamer(catheterisatiekamer) ingebracht. Om infecties te voorkomen, dragen de zorgverleners operatiekleding en

mondkapjes. U krijgt zelf ook een mondkapje en een operatiemuts.

U wordt voor de registratie van uw hartslag, bloeddruk en zuurstofgehalte aangesloten op een monitor. De verpleegkundige desinfecteert het operatiegebied en u krijgt een steriel laken over u heen. Uw gezicht wordt niet bedekt. De cardioloog verdooft het operatiegebied onder het sleutelbeen. Daarna schuift de cardioloog via een ader 1 of meerdere elektrodes naar uw hart en plaatst ze op de juiste plek in uw hart. U kunt dan wat hartkloppingen voelen. Dit is normaal.

De cardioloog maakt vervolgens een onderhuids 'zakje' (pocket) waar de pacemaker in komt te liggen. Ondanks de verdoving kan dit toch pijnlijk zijn. De cardioloog sluit de pacemaker aan op de elektrodes, plaatst de pacemaker in het zakje en hecht vervolgens het zakje. Dit gebeurt meestal met oplosbare hechtingen.

Uw huid wordt daarna gesloten met huidlijm. Ook de huidlijm lost vanzelf op. Wordt de wond gehecht met hechtingen die niet vanzelf oplossen? Dan krijgt u geen huidlijm, maar een pleister op de wond.

Na de ingreep

Na de ingreep brengt een verpleegkundige u terug naar de verpleegafdeling. Als alles goed is gegaan, hoeft u niet in bed te blijven en mag u wat eten en drinken. Voor controle van uw hartslag en om na te gaan of de pacemaker goed werkt, wordt

er een hartfilmpje gemaakt. Ook controleert een verpleegkundige uw temperatuur, pols en bloeddruk. Heeft u pijn? Geef dit dan meteen door aan de verpleegkundige. U krijgt hier pijnstillers voor. Goede pijnbestrijding is belangrijk voor vlot herstel.

Uw hartritme wordt tot de volgende ochtend voortdurend geregistreerd (telemetrie). U krijgt hiervoor elektrodeplakkers op uw borst die verbonden zijn met een kastje dat u bij u draagt.

Blijf uw arm en schouder bewegen, maar doe dit wel voorzichtig. Beweeg uw arm niet hoger dan uw schouder en zet ook geen kracht. Druk uzelf bijvoorbeeld niet omhoog in bed. Dit is belangrijk voor goede 'nesteling' van de elektrodes in uw hart.

Dag na de ingreep

De dag na de ingreep wordt er op het Radiologisch Centrum een röntgenfoto van uw hart en longen gemaakt. Verder komt de pacemaker-technicus bij u langs.

De technicus:

- meet de pacemaker door
- controleert en verzorgt de wond
- geeft u uitleg en instructies en beantwoordt uw vragen
- geeft u de pacemaker identificatiekaart en een controleafspraak bij de pacemaker polikliniek over 1 à 2 weken

Naar huis

Afhankelijk van uw behandeling en de uitslagen van de onderzoeken, mag u in overleg met de cardioloog, zaalarts of verpleegkundig specialist naar huis. De verpleegkundige neemt dan belangrijke leefregels voor thuis met u door. En u krijgt de volgende papieren mee:

- controleafspraak bij de pacemaker-technicus: na 7 tot 10 dagen
- controleafspraak bij de cardioloog: na ongeveer 6 weken
- indien nodig recept(en) voor medicijnen
- voorlopige pacemaker-identiteitskaart
- indien nodig een gebruiksaanwijzing voor bloedverdunnende medicijnen.

Uw behandelend arts informeert uw huisarts dat u een pacemaker gekregen heeft.

Risico's en complicaties

De kans is erg klein, maar tijdens en na het plaatsen van een pacemaker kunnen complicaties optreden, zoals:

- onderhuidse bloeditstorting
- zwelling
- klaplong (pneumothorax): afhankelijk van de ernst is eventueel behandeling nodig

- doorprikken van de hartwand met een elektrode (perforatie): de cardioloog behandelt dit meteen
- na de ingreep kunnen 1 of meer elektrodes los gaan liggen (dislocatie): deze moet(en) dan tijdens een nieuwe operatie opnieuw geplaatst worden
- ontsteking (infectie) van de wond: als de ontsteking ook bij de pacemaker en elektrodes komt, moeten deze verwijderd worden. Als de ontsteking genezen is, worden de pacemaker en de elektrodes opnieuw ingebracht
- littekenvorming op het contactpunt van de elektrodes met de hartwand: zo nodig krijgt u een nieuwe elektrode.

Bij welke klachten waarschuwt u het ziekenhuis?

Neem bij 1 van de volgende klachten tijdens kantooruren contact op met de pacemakerpolikliniek, telefoon (070) 210 2305:

- bij bloedverlies uit de wond
- bij meer dan 38,5 graden koorts
- als de wond erg lekt
- als de wondranden niet goed tegen elkaar blijven zitten
- als de plek rond de pacemaker erg dik wordt.

Buiten kantooruren, 's nachts en in het weekend kunt u contact opnemen met uw huisarts of de Spoedeisende Hulp van het HagaZiekenhuis, telefoon (070) 210 2060.

Controle

U komt na 7 tot 10 dagen voor controle bij de pacemaker-technicus. Uw pacemaker wordt dan doorgemeten. Heeft u hechtingen gekregen die niet vanzelf oplossen? Dan worden deze tijdens deze controle verwijderd. Na ongeveer 6 weken komt u voor controle bij uw cardioloog.

Leefregels voor thuis

Het kan zijn dat u een bloeduitstorting krijgt rond de wond. Deze trekt na ruim 1 week vanzelf weg. Voor goed herstel is het belangrijk dat u de volgende instructies goed opvolgt:

- heeft u oplosbare hechtingen en is uw wond met huidlijm geplakt? Dan mag u 24 uur na de ingreep weer douchen
- is de wond niet afgedekt met huidlijm, dat heeft u een pleister op de wond. De pacemakertechnicus bespreekt dan met u welke verzorging nodig is en of en wanneer u mag douchen
- ga nog niet in bad of zwemmen zolang de wond niet dicht is
- bij pijn aan de wond mag u verdeeld over de dag maximaal 8 tabletten van 500 mg Paracetamol innemen
- doe de eerste 6 weken voorzichtig met uw geopereerde schouder en arm: breng uw elleboog niet naar achteren en niet hoger dan uw schouder

- gebruik uw arm verder wel - zonder veel kracht te zetten - zo normaal mogelijk zodat uw schouder soepel en beweeglijk blijft
- u mag de eerste 6 weken niet sporten: contactsporten zoals judo en boksen kunt u beter helemaal niet (meer) doen
- u mag de eerste 6 weken geen zwaar (huishoudelijk) werk doen
- na de 1^e controle mag u in principe fietsen en autorijden
- u mag uw arm en schouder na 6 weken weer gewoon bewegen en belasten.

Wanneer mag u weer aan het werk?

Als dit voor u van toepassing is, mag u bij goed herstel na ongeveer 1 week weer aan het werk. Doet u zwaar lichamelijk werk? Overleg dan eerst met uw cardioloog.

Vertel hulp- en zorgverleners dat u een pacemaker draagt

- Krijgt u een medisch onderzoek, behandeling of een operatie? Geef dan altijd door dat u een pacemaker draagt. Laat ook uw pacemaker-identiteitskaart zien. Het kan zijn dat de instelling van uw pacemaker dan aangepast moet worden.
- U mag met een pacemaker niet altijd in een MRI-scanner. Als een MRI scan nodig is, legt de MRI afdeling contact met de pacemakertechnicus. Zij overleggen of de MRI scan is toegestaan en welke maatregelen er eventueel getroffen moeten worden. Een CT-scan en het maken van röntgenfoto's geven geen problemen.
- Krijgt u fysiotherapie of een bepaalde vorm van pijnbestrijding (TENS)? Geef dan ook altijd door dat u een pacemaker draagt. Bij gebruik van bepaalde apparaten moet uw therapeut voorzichtig zijn.

Afhankelijk van de hoeveelheid en de plaats kan bestraling (radiotherapie) schadelijk zijn voor de pacemaker. Het is belangrijk dat uw pacemaker dan extra gecontroleerd wordt.

Veelgestelde vragen

Voel ik het als de pacemaker werkt?

Nee, u voelt er niets van. Alleen uw hart is gevoelig voor de lage energiestroom van de pacemaker.

Blijft de pacemaker ook goed werken als de batterij bijna leeg is?

Ja, de pacemaker-technicus kan precies zien hoeveel energie de batterij nog kan leveren. Ook als de pacemaker ouder wordt,

blijft deze maximaal functioneren. De pacemaker-technicus meldt u op een gegeven moment dat uw pacemaker verwisseld moet worden. Pacemakers gaan vaak 7 tot 10 jaar mee.

Mag ik op een luchthaven door de veiligheidspoortjes en in winkels door de antidiefstalpoortjes?

Ja, uw pacemaker raakt dan niet ontregeld. Het is wel belangrijk dat u aan douane- en veiligheidsmedewerkers doorgeeft dat u een pacemaker draagt. Volg dan de instructies van deze medewerker op.

Heb ik door mijn pacemaker seksuele beperkingen?

Nee, de inspanning bij vrijen is vergelijkbaar met het lopen van 2 trappen. Kunt u dit zonder problemen? Dan is ook seksueel contact geen enkel bezwaar.

Moet ik mijn pacemaker-identiteitskaart altijd bij me dragen?

Ja, neem uw kaart altijd mee.

Hoe reageren het hart en de pacemaker bij overlijden?

De pacemaker heeft bij overlijden geen effect meer op het hart. De begrafenisondernemer verwijdert de pacemaker vóór de crematie of begrafenis. Dit is wettelijk verplicht.

Leven met een pacemaker

Soms duurt het wel een ½ jaar voordat iemand helemaal aan een pacemaker gewend is. Meer informatie over leven met een

pacemaker en waar u rekening mee moet houden, vindt u in de folder 'Pacemaker' van de Hartstichting.

Contactgegevens

Voor al uw vragen over (het inbrengen van) uw pacemaker kunt u contact opnemen met de pacemakerpolikliniek van het HagaZiekenhuis, bereikbaar:

Pacemakerpolikliniek, locatie Den Haag

- van maandag tot en met vrijdag
- van 9.00 - 17.00 uur
- telefoon (070) 210 2305
- e-mail pacemakerpoli@hagaziekenhuis.nl

Gebruikt u voor vragen die niet dringend zijn bij voorkeur het e-mailadres.

Wat vindt u van deze patiënteninformatie?

Wij horen graag uw mening over deze folder. Wilt u na het lezen enkele vragen beantwoorden? U vindt de vragen via deze link: <https://folders.hagaziekenhuis.nl/2228>. Dank u wel.

Spreekt u geen of slecht Nederlands?

De informatie in deze folder is belangrijk voor u. Als u moeite heeft met de Nederlandse taal, zorg dan dat u deze folder samen met iemand leest die de informatie voor u vertaalt of uitlegt.

Do you speak Dutch poorly or not at all?

This brochure contains information that is important for you. If you have difficulty understanding Dutch, please read this brochure with someone who can translate or explain the information to you.

Czy Państwa znajomość języka niderlandzkiego jest żadna lub słaba?

Informacje zawarte w tym folderze są ważne dla Państwa. Jeśli język niderlandzki sprawia Państwu trudność, postarajcie się przeczytać informacje zawarte w tym folderze z kimś, kto może Państwu je przetłumaczyć lub objaśnić.

Hollandaca dilini hiç konuşamıyor musunuz veya kötü mü konuşuyorsunuz?

Bu broşürdeki bilgi sizin için önemlidir. Hollandaca dilinde zorlanıyorsanız, bu broşürü, size tercüme edecek ya da açıklayacak biriyle birlikte okuyun.

إذا كنتم لا تتحدثون اللغة الهولندية أو تتحدثونها بشكل سيء إن المعلومات الموجودة في هذا المنشور مهمة بالنسبة لكم. إذا كانت لديكم صعوبة في اللغة الهولندية، فاحرصوا عندئذ على قراءة هذا المنشور مع شخص يترجم المعلومات أو يشرحها لكم.

107823082023